

Л. М. Шутяк,
аспірантка

УДК 007: 304: 070

Авторська колонка як зразок «нового журналізму» (на прикладі Gazeta.ua і Погляди-ТСН.ua)

У статті проаналізовано поняття авторської колонки, її характерні особливості та мовностилістичні засоби. Зроблено загальний огляд сучасної колумністики в Україні. Реалізовано спробу розглянути колонку в жанровому полі «нового журналізму». Систематизовано основні прийоми зазначеного напрямку.

Ключові слова: авторська колонка, колумніст, колумністика, «новий журналізм».

Сьогодні в Україні авторська колонка – це одна з найактуальніших журналістських форм, яка оперативної й повноцінно віддзеркалює процеси, що відбуваються в інформаційному просторі. Кожне друге паперове та електронне видання як загальноукраїнського, так і регіонального масштабу, має авторську колонку. Це стосується водночас і якісної суспільно-політичної преси, і масових ЗМІ.

Для згаданого жанру характерні такі ознаки: «Розміщення тексту в одній колонці, щотижнева періодичність появи у газеті, супроводження публікації портретом автора, стислий обсяг (1600–1800 знаків); розповідь історії, що сталася з самим автором чи свідком якої він був та яка відкрила йому щось істотне в житті, чого він раніше не помічав» [1, 236]. Людина, яка веде колонку, – це колумніст, а сукупність творів, опублікованих протягом певного часу в авторській колонці, називається колумністикою.

Значний інтерес до авторської колонки зумовлений зміною світоглядних орієнтирів та рівнем довіри як окремих читачів, так і певних ЗМІ до інформаційного продукту. Домінування інфотейменту, перенасичення мас-медіа низькоякісними новинами, засилля «джинси» змушують споживачів інформації шукати альтернативних джерел її отримання, а керівників ЗМІ – пропонувати нові вирішення. У цьому випадку зростає роль конкретного журналіста-публіциста-автора, який вміє фахово, цікаво, злободенно, доступно, а подекуди іронічно висвітлити ту чи ту подію та викликати читача на дискусію. В сучасній Україні колумністика – це не просто одна із найпопулярніших форм подання інформації, а ще й найбільш затребувана. Окреслена ситуація зумовлює актуальність нашого дослідження.

Іманентно колонка є певним наслідком внутрішньої налаштованості автора на ті чи ті су-

спільно важливі події чи явища. Документалізм колумніста, його прагнення зобразити героїв, їхнє мовлення, інтер'єр події щонайчіткіше зближує сучасних українських авторів колонок із «новими журналістами», які працювали у США в 60–70-х рр. ХХ ст. Мета нашої роботи – дослідити ці зв'язки на їх головних рівнях.

Об'єкт дослідження – тексти колумністів А. Бондаря, В. Жежери, Ю. Винничука, С. Жадана, Ю. Андруховича на сайтах Gazeta.ua, Погляди-ТСН.ua за 2013 р. та у збірках «Авторська колонка» (2007), «Господні комарики» В. Жежери (2011), «Морквяний лід» А. Бондаря (2012).

Предмет дослідження – авторська колонка у контексті жанру «нового журналізму».

Дослідженнями колумністики в українському журналістикознавстві займалися М. Василенко, О. Голік, В. Галич, О. Морозова, Л. Звєлдовська, С. Шебеліст, які розглядали це питання в історичному й тематичному аспектах. Поняття «нового журналізму» з'являється у наукових працях В. Здоровеги, М. Василенка, Б. Потятиника, М. Титаренко, Б. Носової та ін. Загалом тема авторської колонки у контексті «нового журналізму» не була окреслена повною мірою, що зумовлює новизну нашої роботи.

Авторські колонки знаходимо в таких виданнях, як «Український тиждень», «Телекритика», «Країна», «Газета по-українськи», «Фокус», «Корреспондент», «Галицький кореспондент», «Бульвар Гордона» тощо.

У зв'язку з читацькою затребуваністю та великим попитом на цей жанр у 2007 р. «Газета по-українськи» започаткувала видання авторських колонок окремими книжками. Відтоді світ побачили: збірка текстів Віталія Жежери, Світлани Пиркало, Андрія Бондаря і Миколи Рябчука «Авторська колонка» (2007), «Господні комарики» В. Жежери (2011), «Морквяний лід» А. Бондаря (2012). Серед зразків

колумністики назвемо також «Хроніки від Фортінбраса» О. Забужко, «Диявол ховається у сирі» Ю. Андруховича, «Шось на кшталт Шатокуа» О. Бойченка, «Порт Франківськ» Т. Прохаська тощо.

Зародившись у газетно-журнальній періодиці, жанр авторської колонки оперативно й успішно опанував простори інтернету. Порівняно з друкованими виданнями, мережеві ЗМІ мають суттєву перевагу, а саме – можливість продовжити дискусію у читачьких коментарях під тією чи тією авторською колонкою. Російський дослідник Л. Кройчик наголошує, що «колонка – це завжди безпосередній контакт з аудиторією, прямий діалог з нею, соло, розраховане на контакт зі слухачами, живе, образне слово, яке має на меті отримати відгук у тих, до кого воно звернене» [2]. Інтернет дає унікальну нагоду цьому діалогові розвиватися безпосередньо після опублікування матеріалу. В такий спосіб у розрізі певної колонки виникає ніби додаткове поле для обговорень, продовження теми тут і негайно, продукування нових ідейних смислів, чого апріорі не було в пресі.

До ведення колонок залучають журналістів, письменників, громадських діячів, публіцистів, політиків, істориків, музик, рідше – економістів, юристів, лікарів тощо. В жанрі колумністики працюють знані інтелектуали – Я. Грицак, М. Рябчук, М. Маринович, О. Забужко, В. Жежера, Є. Сверстюк, Ю. Андрухович, І. Лосєв, О. Бойченко, В. Портников, С. Жадан, В. Кіпіані та ін. Тобто, це люди, здатні розвивати діалог у ЗМІ, викликати реакцію читачів на прочитане.

Образ автора в цьому жанрі відіграє істотну роль. Як стверджує Л. Кройчик, колонка – це передусім «монолог публіциста, який в образно-емоційній формі пропонує свою оцінку фактів та явищ дійсності» [2]. Інакше кажучи, саме колумніст є центром масовокомунікаційної моделі, яка схематично має такий вигляд: автор-читачі-автор, коли інформація рухається циклічно – від автора-носія до читачів-реципієнтів та у зворотному напрямі – від читачів до автора (через коментування).

Так само варто відмітити ще одну особливість: наявність різних іпостасей одного автора. Л. Кройчик веде мову про дві з них – «герой-оповідач та персонаж-маска» (в комічному варіанті колонки) [2]. Дослідниця О. Цветаєва зауважує, що «роль автора в авторських колонках фактично завжди відрізняється збігом біографічного автора й автора-оповідача, за винятком тих випадків, коли автор оповідає від третьої особи, але при цьому не дистанціюється від події, а лише використовує нові жанрові прийоми розкриття теми для підсилення дії на чита-

ча» [3, 104]. Власне, момент перевтілення автора у свого героя активно використовується при написанні текстів «нового журналізму» (new journalism). Його ще називають «прийом хамелеона», зміною авторської позиції зі спостерігача події (того, хто про неї розповідає) на учасника події.

За словами засновника жанру «нового журналізму» (далі «НЖ») Тома Вулфа (1931), який у 1973 р. упорядкував і видав у США антологію «The New Journalism», першочерговим для журналіста стає місце та хід подій. Саме від них «залежить витончена стратегія вибудовування матеріалу» [4, 43]. Авторська колонка – це унікальний жанр. Її сутність полягає у «синтезі есею, мемуарів, щоденника, проблемної статті» [5]. Аналогічну подібність спостерігаємо у «новожурналістських» матеріалах, заснованих на документальних враженнях автора про навколишній світ, а також певних автобіографічних елементах. Український дослідник І. Михайлин зазначає, що у авторських колонках «журналіст апелює до власного досвіду, особисто пережитого або хоча б побаченого» [5]. Це і є основою згаданого жанру.

Написання авторської колонки вимагає від журналіста належної підготовки, присутності на місці події або пильного спостереження за тим, що відбувається на авансцені сучасності, а також осмислення й аналізу побаченого/пережитого. «Імідж періодичного видання прямо залежить від рівня авторитету й освіченості авторів колонок, способу їх мислення та комунікативної компетенції, мовної культури і майстерності психологічного впливу на реципієнта» [6, 46]. Це ще одна риса, яка зближує сучасних колумністів та «новожурналістів».

Важливий структурний елемент авторської колонки – її назва. Вона відображає не просто головну ідею статті, а ще й домінуючий і настроєвий її компонент. Дуже часто колонки написані у жартівливому чи іронічному тоні, щоби певною мірою підбадьорити читача, змусити його поміркувати про серйозне через посмішку. До прикладу, такі назви колонок Андрія Бондаря: «Слони-дворняги», «Хохлячя нирка», «Брюки Родіни», «Пішла і помила», «Сироїд Робін Гуд», «Коти в голові», «Заткайтеся вже» або Віталія Жежери: «Кузькина мать», «Любчик и Муму», «Викохати верблюда», «Немци дуракі», «Ваня і сирок», «Канюкини-канікули» тощо.

Окрім Gazeta.ua, чимало текстів з елементами «НЖ» знаходимо в авторських колонках «Погляди – ТСН» на сайті www.tsn.ua. Тут задіяні 14 дописувачів, серед яких – Ю. Андрухович, С. Жадан, Ю. Винничук, М. Ганнопольський, В. Кіпіані, Р. Чайка, О. Мустафін

та ін. Найбільша кількість публікацій у письменника, редактора часопису «Post-Поступ» Юрія Винничука (179; станом на 30. 04. 2013), найменша – у головного редактора журналу «Мысль» Михайла Кухаря (1; станом на 30. 04. 2013).

Для поглибленого аналізу запропонованої тематики розглянемо приклади «НЖ» в авторських колонках дописувачів «Погляди – ТСН». Так, у колонці «Нас не надо жалеть» С. Жадан вже у назві використовує один із прийомів «НЖ» – точне відтворення мови героїв матеріалу. Тут є й інші приклади: «А що це вони придумали з язиком?», «Ну правильно, – погоджується тато, – руська ж луччя» [7] тощо. Схожу ситуацію з назвою спостерігаємо і в колонці Ю. Винничука «Как нинє сбирається вєщій Азар». У тексті також знаходимо велику кількість просторікувань і сленгу: «блін, жизнь крутила дулю, представителное лицо, беркицьнув» [8].

Колонка С. Жадана налічує багато детальних описів зовнішності героїв, що властиве «НЖ»: «Вона була фантастична – рожева футболка, спортивні штани та якісь несамовитої висоти підбори. Довге волосся, фарбоване, ясна річ. Вийшла на зупинці, купила гримучу слабоалкогольну суміш і чипси, сніданок туриста, так би мовити» або «та, що стояла поруч із нею... мала коротку спідницю й прозору майку з позолоченими прикрасами. Взута була в босоніжки. Пальці на руках та ногах пофарбовані були в яскравий колір, щоправда, на ногах лак устиг припасти пилом» [7]. Подібні образи, використані автором, дозволяють читачеві матеріалу краще уявити місце дії та відчути атмосферу.

У колонці Ю. Андруховича «Погані запахи» використано інший прийом «НЖ» – велику кількість риторичних запитань, емоційних вигуків, інтонації переліку, повторів на кшталт: «На каву?! Нічого ж собі! Бомж – і на каву. Диви який пан-кавоман!» [9]. Таку саму ситуацію спостерігаємо у колонці Ю. Винничука: «Ні! Ні! Нікалай Янавч!!!, Чому не подумала влада про свій рідний регіон? Чому люди з Донеччини і Луганщини, приїхавши на свята в Галичину, ходили, як зачудовані по наших крамницях і ринках?» [8] тощо.

Знайдені приклади дозволяють говорити про використання прийомів «НЖ» в сучасній українській колумністиці. Отже, виокремимо деякі з них:

- іманентно авторська колонка – унікальний жанр, що може (чи/та) містити елементи есею, мемуарів, щоденника, проблемної статті тощо. Така жанрова парадигма притаманна і текстам «НЖ», де часто поєднуються різні компоненти журналістського та літературного тексту;

- у кожній з авторських колонок журналіст детально описує певне місце/місця дії, подію,

свідком якої він стає та/або зовнішність героїв (Ю. Андрухович – безпритульні на вокзалі Мінська; Ю. Винничук – візит М. Азарова на ринок «Столичний» у Києві);

- назва колонки часто має іронічний зміст, що досягається шляхом використання сленгу, діалектизмів, а це також притаманне стилістиці «НЖ»: «Как нинє сбирається вєщій Азар», «Нас не надо жалеть» тощо;

- вживання великої кількості розділових знаків і риторичних запитань, яке спостерігаємо в цих колонках, також характерне для «НЖ»;

- сфера використання – паперові та електронні ЗМІ – спільна для обох;

- персоналізація автора: у авторській колонці досягається шляхом публікації фото, у «НЖ» – стилістичною демонстрацією присутності журналіста на місці події.

Ці та інші результати дозволяють говорити про авторську колонку як зразок «нового журналізму». Однак окреслена в загальних рисах проблема, очевидно, ще недостатньо досліджена і потребує ґрунтовніших наукових розвідок.

1. *Гетьманець М. Ф.* Сучасний словник літератури і журналістики / М. Ф. Гетьманець, І. Л. Михайлин. – Х. : Прапор, 2009. – 384 с.

2. *Кройчик Л. Е.* Система журналистских жанров [Электронный ресурс] / Л. Е. Кройчик // Основы творческой деятельности журналиста ; [ред.-сост. С. Г. Корконосенко]. – С.Пб. : Знание, СПБИНВЭСЭП, 2000. – URL: http://evartist.narod.ru/text5/64.htm#_top.

3. *Цветаева О. В.* Образ автора в авторских колонках // Держава та регіони. Сер.: Соціальні комунікації. – 2011. – № 1. – С. 103–106.

4. *Вулф Т.* Новая журналистика и антология новой журналистики / Т. Вулф ; [под. ред. Т. Вулфа, Э. У. Джонсона] ; [пер. с англ. Д. Благова, Ю. Балаяна]. – С.Пб. : Амфора, 2008. – 574 с.

5. *Михайлин І.* Колумністика про любов до людини й до Батьківщини [Електронний ресурс] / Ігор Михайлин. – URL: <http://bit.ly/wSm4Z0>.

6. *Галич В. М.* Жанрово-стильові особливості авторської колонки / В. М. Галич // Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер.: Соціальні комунікації. – 2009. – № 874. – Вип. 1. – С. 45–51.

7. *Жадан С.* Нас не надо жалеть [Електронний ресурс] / Сергій Жадан. – URL: <http://tsn.ua/analitika/nas-ne-nado-zhalet.html>.

8. *Винничук Ю.* Как нинє сбирається вєщій Азар [Електронний ресурс] / Юрій Винничук. – URL: <http://tsn.ua/analitika/kak-ninje-sbirayetsya-vye-schiy-azar-280844.html>.

9. *Андрухович Ю.* Погані запахи [Електронний ресурс] / Юрій Андрухович. – URL: <http://tsn.ua/analitika/pogani-zapahi-281681.html>.

Подано до редакції 17. 09. 2013 р.

Shutyak Liliya. The author's column as an example of "new journalism" (on the example of Gazeta.ua and Pohlyady-TSN.ua).

The article deals with the concept of author's column, its features, linguistic and stylistic means. It also presents an overview of contemporary columnism in Ukraine. An attempt to consider a column in the genre of new journalism is implemented. In the article the basic techniques of this trend are systematized.

Keywords: editorial column, columnist, columnism, "new journalism".

Шутяк Л. М. Авторская колонка как образец «нового журнализма» (на примере Gazeta.ua і Погляди-ТСН.ua).

В статье проанализировано понятие авторской колонки, ее характерные особенности и лингвостилистические средства. Осуществлен общий обзор современной кolumнистики в Украине. Реализовано попытку рассмотреть колонку в жанровом поле «нового журнализма». Систематизированы основные приемы этого направления.

Ключевые слова: авторская колонка, кolumнист, кolumнистика, «новый журнализм».